

معرفی تازه‌های نشر بنام

احیاء آثار اندیشمندان استرآباد

پنج کتاب از سه اندیشمند عصر صفوی

■ شهلا سنایی

کتابدار،

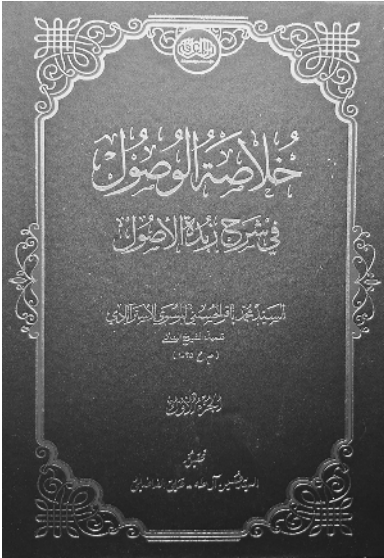
مدیر اجرایی نشر بنام

■ یادداشت نخست

بدون شک، یکی از راه‌های شناخت تاریخ یک سرزمین، به‌ویژه شناخت تاریخ فرهنگی و علمی آن، حصول شناخت بهتر و بیشتر از اندیشمندان آن سرزمین و آثار آنان است. تا کنون آثار متعددی در معرفی اندیشمندان جرجان و استرآباد تألیف و منتشر شده و در بسیاری از منابع رجال‌شناسی عمومی نیز، به نام بسیاری از این شخصیت‌ها برمی‌خوریم. اما واقعیت آن است که شناخت دقیق یک شخصیت و آراء و اندیشه‌های او و هم‌چنین تبیین جایگاه و رتبه‌ی علمی، ادبی و هنری آن شخصیت در بین هم‌قطاران‌اش، تنها از طریق بررسی آثار آن شخص میسر خواهد بود. این درحالی است که از بین صدها و هزاران شخصیت علمی، ادبی و هنری شناخته شده از سرزمین جرجان و استرآباد، آثار اندک و انگشت‌شماری از آنان در دسترس قرار داشته و بیشتر تألیفات و آثار فکری آنان در قالب نسخ دست‌نویس در کتابخانه‌های سراسر دنیا پراکنده هستند. علاوه بر این که عموماً دسترسی به نسخ دست‌نویس با موانع بی‌شماری همراه است، به دلیل عدم آشنایی عموم پژوهشگران با خطوط قدیمه، مطالعه‌ی این آثار، برای اغلب پژوهشگران دشوار خواهد بود. بنابراین، یکی از مهم‌ترین و ارزشمندترین اقدامات در راستای شناخت بهتر اندیشمندان متقدم یک سرزمین، تصحیح و انتشار متون آثار دست‌نویس آنان است.

مؤسسه فرهنگی میرداماد گرگان و مؤسسه دارالمعرفه قم، که به‌نوعی دو مؤسسه برادر و زیر نظر یک بنیانگذار هستند، در سال‌های اخیر، هریک در حدّ وسیع و توان خود، از آثار پژوهشی در حوزه‌ی تصحیح آثار اندیشمندان جرجان و استرآباد حمایت کرده و تاکنون مجلدات متعددی را نیز در این حوزه، چاپ و منتشر نموده است. در نیمه‌ی نخست سال ۱۴۰۵، پنج اثر از سه مؤلف استرآبادی در پنج مجلد، با همکاری دو مؤسسه‌ی یادشده، روانه بازار چاپ و نشر گردیده است. در ادامه به معرفی این آثار خواهیم پرداخت.

■ خلاصه الوصول فی شرح زبده الاصول

کتابی است در علم اصول، به زبان عربی، تألیف سید محمد باقر حسینی موسوی استرآبادی، از علماء و فقهاء استرآباد در دوره صفوی. میر محمد باقر استرآبادی که از شاگردان شیخ بهائی بوده، این کتاب را در زمان حیات شیخ بهائی و در شرح کتاب «زبده الاصول» او نوشته است. طبق تحقیق مصححین و محققین کتاب پیش‌رو، از بین ده‌ها شرحی که بر کتاب زبده الاصول شیخ بهائی نوشته شده، شرح میر محمد باقر استرآبادی، عالمانه‌ترین و پرمایه‌ترین شرح‌هاست.

این کتاب توسط سید حسین آل طه و شیخ علی فاضلی، تصحیح و آماده‌ی چاپ شده است. مصححین کتاب، علاوه بر آن‌که نُسَخ دست‌نویس متعددی که از کتاب خلاصه الوصول وجود داشته را شناسایی و تهیه کرده‌اند،

تمامی نسخه‌ها را با یکدیگر مقابله کرده و در نهایت، متنی قابل اعتماد ارائه داده و موارد اختلاف نسخه‌ها را نیز ذیل هر صفحه، در پاورقی درج کرده‌اند.

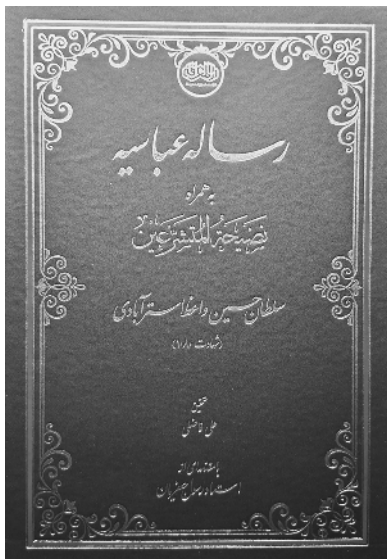
از ویژگی‌های دیگر این کتاب، تحقیق مفصّلی است که مصححین و محققین یادشده، پیرامون کتاب زبده الاصول و شروح مختلف آن و هم‌چنین پیرامون شخصیت سید محمد باقر استرآبادی، در آغاز کتاب ارائه کرده‌اند.

لازم به یادآوری است که متن اصلی این کتاب به زبان عربی و مقدمه و اضافات و حواشی محققین و مصححین کتاب نیز به زبان عربی است.

کتاب یادشده در دو مجلد، به قطع وزیری، با جلد سخت، مشتمل بر ۱۲۵۲ صفحه (جلد نخست ۶۲۴ صفحه و جلد دوم ۶۲۸ صفحه)، به اهتمام مؤسسه دارالمعرفه قم، در سال ۱۴۰۵، توسط نشر بنام (وابسته به مؤسسه فرهنگی میرداماد گرگان)، در ۵۰۰ نسخه، به چاپ رسیده است.

■ رساله عباسیه به همراه نصیحه المتشرعین

این کتاب مشتمل است بر دو نمونه از آثار سلطان حسین واعظ استرآبادی، از اندیشمندان استرآباد در سده‌ی یازده هجری قمری و معاصر با شاه عباس دوم صفوی. این دو اثر عبارتند از «رساله عباسیه» و «نصیحه المتشرعین»، که اثر نخست به زبان فارسی و اثر دوم به زبان عربی تألیف شده‌اند.

♦ **رساله عباسیه:** رساله‌ای است به سبک سیاست‌نامه‌نویسی در آداب و آیین حکمرانی، شامل حکایات متعدد و مختلف و مشحون به اشعار مختلف از شاعران شناخته و ناشناخته. از ویژگی‌های این کتاب؛ یکی حکایات و نکاتی است که در مورد شاهان صفوی نقل شده و دیگری نیز فصلی است در مورد جرجان و امرای آن پیش از دوره صفوی.

♦ **رساله نصیحه المتشرعین:** این رساله نیز در موضوع حرمت فتوای بدون علم و قضاوت بدون اجتهاد است. این رساله شامل مطالب مهمی در مفهوم مجتهد، نقش و جایگاه او در جامعه و منصب قضاوت و امثال آن است. این دو اثر از سلطان حسین واعظ استرآبادی توسط پژوهشگر ارجمند جناب شیخ علی فاضلی تصحیح شده و با ارجاعات متعدّد، به صورت یک مجموعه در یک مجلد

تدوین گردیده است. در ابتدای مجموعه، مقدمه‌ای از استاد رسول جعفریان در مورد جرجان و استرآباد و اندیشمندان آن درج شده و پس از آن نیز زندگی‌نامه سلطان حسین واعظ نیز عیناً از یکی از آثار پیشین استاد جعفریان وام گرفته شده و در این مجموعه گنجانده شده است.

مجموعه‌ی پیش‌رو، در قطع وزیری، با جلد سخت، شامل ۶۵۶ صفحه، به اهتمام مؤسسه دارالمعرفه قم، در سال ۱۴۰۵، توسط نشر بنام (وابسته به مؤسسه فرهنگی میرداماد گرگان)، در ۵۰۰ نسخه، منتشر شده است.

■ ترجمه و شرح باب حادی عشر

کتابی است در علم کلام و عقاید شیعه، به زبان فارسی، تألیف ابوالفتح ابن میرمخدوم حسینی استرآبادی، از اندیشمندان سده‌ی دهم هجری قمری. میرابوالفتح حسینی استرآبادی، ابتدا شرحی به زبان عربی بر کتاب «باب حادی عشر» علامه حلی نوشته و آن را به «مفتاح الباب» موسوم ساخته است. اما مدتی بعد، بنا بر خواهش جمعی از مؤمنین، برای استفاده‌ی عامه‌ی مسلمین، نسخه‌ای فارسی و مختصر، از کتاب مفتاح الباب را تدوین نموده، که کتاب پیش‌رو، همین خلاصه‌ی فارسی است.

تصحیح و تحقیق این کتاب توسط مهدی کرباسی و روح‌اله فاضلی انجام شده است. محققین در ابتدای نسخه‌ی تصحیح شده، پیشگفتاری در شرح حال مؤلف، اساتید او، آثار او، وفات او، و در ادامه اطلاعاتی در مورد کتاب پیش‌رو و معرفی نسخه‌های دست‌نویس آن، افزوده‌اند. متن اصلی کتاب نیز حاصل مقابله‌ی نسخه‌های دست‌نویس متعدد است، که اختلاف نسخه‌ها نیز در هر صفحه، به صورت پانویس گنجانده شده است.

این کتاب، در قطع رقعی، با جلد شومیز، شامل ۲۸۶ صفحه، به اهتمام مؤسسه دارالمعرفه قم، در سال ۱۴۰۵، توسط نشر بنام (وابسته به مؤسسه فرهنگی میرداماد گرگان)، در ۵۰۰ نسخه، روانه بازار نشر شده است.

■ ترجمه و شرح اعتقادات شیخ صدوق

کتابی است در اعتقادات شیعه، به زبان فارسی، ترجمه ابوالفتح ابن میرمخدوم حسینی استرآبادی، از اندیشمندان سده‌ی دهم هجری قمری. میرابوالفتح حسینی استرآبادی، بنابر خواهش مهین بانو سلطان، دختر شاه اسماعیل صفوی و خواهر تکی شاه طهماسب صفوی، کتاب اعتقادات شیخ صدوق را به زبان فارسی ترجمه کرده است. از کتاب اعتقادات شیخ صدوق ترجمه‌های متعددی وجود دارد، لکن این ترجمه یکی از کهن‌ترین ترجمه‌های موجود از اعتقادات شیخ صدوق است. لازم به یادآوری است که میرابوالفتح، خود این کتاب را «ترجمه و شرح اعتقادات» دانسته، لکن متن موجود درواقع تنها ترجمه‌ای است از کتاب اعتقادات، که بر برخی اصطلاحات و لغات آن شرحی کوتاه نگاشته شده است.

کتاب ترجمه اعتقادات شیخ صدوق با تحقیق و تصحیح مهدی کرباسی و روح‌اله فاضلی تدوین و آماده‌ی چاپ شده است. محققین در ابتدای کتاب، پیشگفتاری در شرح حال نویسنده و معرفی آثار او و همچنین معرفی کتاب و نسخه‌های دست‌نویس آن، افزوده‌اند. متن ارائه شده، محصول مقابله‌ی نُسخ دست‌نویس متعدد است، که موارد اختلاف نسخه‌ها در هر صفحه به صورت پانویس درج شده است.

این کتاب، در قطع رقعی، با جلد شومیز، شامل ۲۸۰ صفحه، به اهتمام مؤسسه دارالمعرفه قم، در سال ۱۴۰۵، توسط نشر بنام (وابسته به مؤسسه فرهنگی میرداماد گرگان)، در ۵۰۰ نسخه، روانه بازار نشر شده است.

